

Sema Kaygusuz

1972'de Samsun'da doğmuştur. Gazi Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümünü bitirdi. Üniversite sıralarında tiyatroyla uğraştı, 1993 ve 1994'te AJJ Gençlik Festivali'nde en iyi kadın oyuncu seçildi. Senaryo, reklâm, halkla ilişkiler, belgesel yazarlığı ve araştırmacılığı yaptı. Öykülerini *Varlık*, *Adam Öykü*, *Yaşasın Edebiyat* ve Uppsala Üniversitesi Türkoloji Bölümü dergisi *Prizma*'da yayımladı. *Yere Düşen Dualar* Almanca ve Fransızcaya çevrildi. Öykü dosyası ile 1995 Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülü (N. Beşergil ile paylaştı), Öykü dosyası ile 1996 Gençlik Kitabevi Öykü Yarışması (ikincilik) ile *Sandık Lekesi* ile 2000 Cevdet Kudret Edebiyat Ödülü'nü kazandı.

Yeşim Ustaoglu'nun İspanya'da San Sebastian Uluslararası Film Festivali'nde Altın İstiridye Ödülü alan Pandora'nın Kutusu (2008) adlı filminin senaryosunu yönetmekle birlikte kaleme almıştır. 2016 yılı için Türkçe edebiyatı temsilen Almanya'nın saygın edebiyat ödülllerinden Rückert Ödülü'ne layık görüldü. Atlas dergisinde coğrafya yazıları yazmayı ve yaratıcı okuma üzerine atölye çalışmaları yapmıştır.

ESERLERİ

Öykü Kitapları

Ortadan Yarısından (1997)
Sandık Lekesi (2000)
Doyma Noktası (2002)
Esir Sözler Kuyusu (2004)
Efsiri /Üşüyen (2007)
Karaduygun (2012)

Romanları

Yere Düşen Dualar (2006)
Yüzünde Bir Yer (2009)
Barbarın Kahkahası (2015)

Oyunları ve Diğerleri

Sultan ve Şair (2013)
Aramızdaki Ağaç (2019)

KARAKTER TİPLERİ

İçindekiler

Travma Yaşamış Kişiler (Simin- Nihal- Bese- Kutsi- Karaca- Leylan- Berfu)
Mutsuz ve Yalnız Kişiler (Turgay- Nihal- Leylan- Bese- Bese'nin torunu- Nehir)
Ötekileştirilen Kişiler (Bese- Latife Keşal- İsmail- Melih- Zühal)
Hassas ve Duyarlı Kişiler (Sema- Sema'nın annesi- Zilver- Musa- Helin)

Genel bakış Sema Kaygusuz'un romanlarının ana ve dikkat çeken karakterlerine bakıldığında ortak nokta olarak yalnız, mutsuz veya yaşadığı trajik olaylarla baş etmeye çalışan karakterler olduğu görülür. Kadın veya erkek fark etmeksizin cinsel tercihi, ırkı veya memleketi, ailesi dolayısıyla çoğunluk dışında kalmış bireylerdir. Arada kalmışlık ya da azınlık olma durumu söz konusudur.

1. *Travmalar Yaşamış Kişiler* Sema Kaygusuz roman karakterlerinin önemli ortak noktalarından birisi travmatik olaylar yaşamaları ve bu olaylar doğrultusunda içe kapanık karakterde olmalarıdır. Bu travmatik olayların başında tecavüz ve taciz olayları gelmektedir. Terk edilme ve sevdiklerinin trajik ölümü de diğer unsurlardır. Bu kişilere örnek olarak Barbarın Kahkahası romanındaki Nihal ve Simin, Yüzünde Bir Yer romanındaki Bese, Yere Düşen Dualar romanındaki Kutsi Karaca ve Leylan karakterleri gösterilebilir.

Simin (Barbarın Kahkahası) *Travma yaşamış, tıp tarihçisi kadın*

Simin küçük yaşta ikiz kardeşi ile katliamdan kaçırılmıştır. Bir valiz içinde kaçırıldıklarında, kardeşi dayanamamaya ölmüştür. Biyolojik ailesini ve memleketini tanımamıştır. Zor bir dönemden geçtiği fakat evlat edinildiği aile sayesinde kendine düzgün bir hayat kurabildiği anlaşılmaktadır.

Nihal (Barbarın Kahkahası) *Travma yaşamış ve içe kapanık kadın*

Nihal on üç kişi tarafından tecavüze ve işkenceye uğrayarak trajik bir olay yaşamıştır. Tecavüz eden belediyece, subay gibi yetkili kişilerin olayı ört bas etmesi hissettiklerini daha ağır yaşamasına neden oluyordu. Nihal büyüdükünde ceza avukatı olması, adalet karşısındaki çaresiz kalışına bir tepki olduğunu düşündürmüştür. Bu olayları eşiyile paylaşırsa da yetişkin haliyle bile durumun etkisinden kurtulamadığı, içe dönük, ürkek ve sessiz bir karakter olduğu görülmektedir.

Bese (Yüzünde Bir Yer) *Travma yaşamış ve sürgün edilmiş kadın*

Bese karakteri ailesinin Dersim'deki ayaklanmada öldürülmesine şahit olmuş, başka bir şehre küçük bir toplulukla sürgün edilmiştir. Hızır zannettiği biri tarafından tecavüze uğradığı anlaşılmaktadır. Oğlu evi terk etmiştir. Bu trajik olaylar iyice yalnızlaşmasına, iç dünyasına kapanmasına ve inançlarına sığınmasına neden olmuştur.

Kutsi Karaca (Yere Düşen Dualar) *Terk edilmiş ve alkolik erkek*

Kutsi, çok iyi bir güreşçi olduğunu sandığı ve hayran olduğu babasının onu kandırması, annesinin onu değil de kardeşi Mercan'ı yanına alarak evi terk etmesi ve en sonunda kardeşi ve karısının arasında ilişki olduğunu fark etmesi sonrası karısının da evi terk etmesi gibi onu çok etkileyen olaylar yaşamıştır. Yıllarca karısının dönüşünü beklese de sonunda umutlarını kaybetmiştir. Sürekli içki içen hastalıklı birine dönüşmüştür. Huysuz, kızına karşı sevgi göstermeyen bir adamdır.

Leylan (Yere Düşen Dualar) *Terk edilmiş ve yalnızlaşmış kadın*

Leylan da adeta babasının kaderini yaşayarak küçük yaşta annesinin evi terk etmesiyle, babası tarafından sevgi görmeyerek büyümesiyle mutsuz, yalnız ve sessiz bir yetişkin olmuştur. Babasının onu görmezden gelmesi, aralarında doğru dürüst iletişim olmaması sebebiyle fiziksel varlığını kanıtlamak ister gibidir. Bu yüzden sevgi hissetmemesine rağmen Yorgo ile birlikte.

2. *Mutsuz ve Yalnız Karakterler* Romanlardaki bir çok karakterin acı dolu olaylar yaşaması veya aile geçmişi sebebiyle hayatlarına mutsuz ve yalnızlık içinde devam ettikleri görülmektedir. Bu karakterler yalnızlaşmaları sebebiyle kalabalık içinde bile kendi içine dönüktür. Barbarın Kahkahası'ndaki Nihal ve Turgay, Yere Düşen Dualar'daki Leylan, Kutsi Karaca ve Yüzünde Bir Yer romanındaki Bese ve torunu örnek olarak gösterilebilecek karakterlerdir.

Turgay (Barbarın Kahkahası) *Asabi ve mutsuz adam*

Turgay, karısı Nihal'in tecavüz sırrını biliyor ve bununla ilgili bir şey yapamıyor diye dertlidir. Bu çaresizlik duygusu onu sinirli biri haline getirmiştir. Dışarıdan bakanlar oldukça yabancı ve asabi olduğunu düşünmektedirler.

Nihal (Barbarın Kahkahası) *Travma yaşamış ve içe kapanık kadın*

Nihal on üç kişinin ona tecavüz etmesi olayını içine atıyor, bir tek kocası ile bu sırrı paylaşıyordu. Ürkek tavırları, kalabalıklar içinde sessiz ve sakin köşelerde durması ile dikkat çekmektedir.

Leylan (Yere Düşen Dualar) *Terk edilmiş ve yalnızlaşmış kadın*

Leylan, anne ve baba sevgisi görmeden büyümüş, asosyal ve yalnız bir kadındır. İçe kapanık, sessiz ve mutsuz biridir. Annesinin neden evi terk ettiği, çok sevdiği amcasının aniden ölümünün sebebi ve babasının ona mesafeli duruşunun nedenlerini merak ediyor ve bunların cevaplarını babasından öğrenmeye çalışıyor.

Bese (Yüzünde Bir Yer) *Travma yaşamış ve sürgün edilmiş kadın*

Bese, yaşadıklarının etkisiyle kimseye içini açmıyor, ailesine karşı dediğim dedik olsa da içe kapanık ve kederli bir hayat sürüyordur. Torunu bile yıllar önce başından geçenleri ve Dersim'de yaşadıklarını, miras kalan tarlanın tapu işleri için Dersim'e gittiğinde köylülerden öğrenmiştir. Oğlunun evi terk etmesi ve onu bulamaması da ona yıllarca mutsuzluk vermiş, Hızır inancı ile bu duygu ile baş etmiştir.

Bese'nin torunu (Yüzünde Bir Yer) *Melankolik ve yalnız kadın*

Bese'nin torunu babaannesinin yaşamışlıklarını, duygularını ruhunda taşıyor gibidir. Kendisinin

yaşamadığı acıların yükünü üstünde taşıyordur. Yalnız, içe kapanık ve asosyal biridir. Babaannesinin inançlarının peşindedir.

3. *Ötekileştirilen karakterler* Romanlarda kimi zaman ana karakter, çoğu zaman ise daha geri plandaki karakterlerin çoğunluk tarafından ötekileştirilen, dışlanan kişiler olduğu söylenebilir. Barbarın Kahkahası romanındaki eşcinsel karakterler İsmail ve Melih, Yere Düşen Dualar romanındaki Latife Keşan, Yüzünde Bir Yer romanındaki Bese ve sürgün edilen topluluk bu karakterlere örnektir.

Bese (Yüzünde Bir Yer) *Travma yaşamış, sürgün edilmiş kadın*

Bese, memleketinden kırk kişi ile birlikte sürgün edilmiş ve Karadeniz'de bir köye yerleştiğinde adetlerinin ve davranışlarının farklı olmasından dolayı köyde yadırganmış ve köyde barındırılmamışlardır.

Latife Keşal (Yere Düşen Dualar) *Travma yaşamış ve umursamaz kadın*

Latife Keşal Çingene'dir ve ilk zamanlar oldukça pasaklıdır. Hayatının bu döneminde adanın geri kalanından ayrı bir dünyası vardır. Filmde falcı bir Çingene karakterini oynayıp, ünlü olunca falcı olarak işleri açılır ve hayatına çeki düzen verir. Fakat bir süre sonra ne adanın yerlileri onu kendilerinden görür ne de sonradan yerleşen entelektüel ve zengin kesim onu tam olarak aralarına alır. İki taraf arasında kalır ve iki kısım da onu kendi grubuna ait görmez, ötekileştirir.

İsmail (Barbarın Kahkahası) *Hassas ve sevgisiz büyümüş erkek*

İsmail, romanda tatile erkek arkadaşı Melih ile birlikte gelmiştir. İki gece gündüz sahilde, şezlonglarda vakit geçiriyor, bazı ihtiyaçları için odayı kullanıyorlardır. Oteldeki diğer müşteriler uzaktan onları izleyip, şahit oldukları konuşmalarla varsayımlarda bulunurlar. Eşcinsel olmaları ile ilgili olumsuz konuşmalar yapan karakterler de hikâye de yer almaktadır. Milliyetçi ve sert bir erkek karakter olan Okan, oteldeki problemle ilgili ilk olarak onları suçlamış ve genelleme yaparak olumsuz özellikler yüklemiştir.

Melih (Barbarın Kahkahası) *Sert ve uyumsuz erkek*

Melih karakteri de aynı İsmail gibi birkaç müşteri tarafından normalden farklı bir insan gibi değerlendirilmekte, cinsel tercihi dolayısıyla hakkında dedikodular yapılmaktadır. Karakterler kendilerini rahat hissetmedikleri ve yaşadıkları duyguyla tam olarak baş edemedikleri için duygusal konularda kendilerine karşı da dürüst değildirlir.

TEMALAR

İçindekiler

Söylenti/Önyargı (Barbarın Kahkahası- Yüzünde Bir Yer- Yere Düşen Dualar- Karaduygun/Adak)

Yalnızlık/Mutsuzluk (Barbarın Kahkahası- Yüzünde Bir Yer- Yere Düşen Dualar- Sandık Lekesi/Aşkar- Ortadan Yarısından/Üşüyen- Ortadan Yarısından/Çöp Torbası Evren- Ortadan Yarısından/Azrail- Esir Sözler Kuyusu)

Arayış/Sorgulama (Yüzünde Bir Yer- Yere Düşen Dualar- Barbarın Kahkahası- Sandık Lekesi/Oğul)

Ölüm (Sandık Lekesi- Doyma Notası/Çatlak Yerlerin Kuyusu- Sandık Lekesi/Engereğin oğlu- Ortadan Yarısından/Üşüyen- Ortadan Yarısından/Azrail- Yere Düşen Dualar)

Duyarsızlık (Doyma Noktası/İnsan Dipleri- Sandık Lekesi/Tacettin- Doyma Noktası/Kılıçık- Sandık Lekesi/Ortadan Yarısından- Esir Sözler Kuyusu/Kayıp)

Kent Yaşamı (Doyma Noktası/Sandık Lekesi- Sandık Lekesi/Selamette Kalın Hanımefendi- Ortadan Yarısından/Televizyon Çocuklarım- Ortadan Yarısından/Düş Kenti'nin Kuşları- Esir Sözler Kuyusu/Soyunuk)

Genel bakış Sema Kaygusuz romanlarını efsaneler, kutsal metinler, halk hikayeleri gibi metinlerle zenginleştirmiştir. Bu metinler ana temaya yardım eden, derinlik kazandıran unsurlardır. Hikâyenin akışı içinde açık ve net biçimde ortaya koyulmayı anlatmak, hissettirmek için kullandığı da olmuştur. Romanlarda insanların başına gelen trajik olayların bir döngü halinde nesillere aktarıldığı ve birbirini

yinelediği görülmektedir. Söylenti, mutsuzluk, bireyin yalnızlığı, arayış ve sorgulamaları romanların ortak temalarından bazılarıdır.

1. **Söylenti/Ön Yargı** Sema Kaygusuz romanlarında söylenti ve önyargı temalarına satır aralarında rastlamak mümkündür. Toplum, çoğunluğun dışında kalan veya normal kabul edilenden farklı görünen kişi veya gruplara karşı önyargılıdır. Romanlarda bu kişiler kabul görmez veya bu kimselere mesafeli yaklaşılır. Ön yargı beraberinde gerçekliği belli olmayan, gerçek olup olmadığı pek de önemsenmeyecek şekilde söylentiler yayılmaktadır.

Barbarın Kahkahası Barbarın Kahkahası'nda Turgay'ın sinirli tavırları, Melih ve İsmail'in insanlara farklı görünen ilişkisi, farklı yerlere işeyen esrarengiz kişi hakkında sürekli söylentiler çıkar. Ön yargılı bir şekilde eşcinsel olduğunu düşündükleri Melih ve İsmail'i veya asabi tavırları ile dikkat çeken Turgay'ı suçlayanlar olur.

Yüzünde Bir Yer Yüzünde Bir Yer romanındaki Karadeniz köyündekiler, dinlerini ve acılarını onlardan farklı şekilde yaşayan topluluğa karşı önyargılı davranırlar ve onları köylerinden kovarlar. Bu kişiler aralarına yeni katılmıştır ve onlara benzemiyordur. Kadınların erkeklerle omuz omuza ağlaması ve camiye gitmemelerini kabullenemezler.

Yere Düşen Dualar Yere Düşen Dualar romanında ise hikayeye giriş yaparken karşımıza ilk olarak söylentiye dair bir durum ortaya çıkar. Ada halkı sürekli birileri hakkında söylenti, dedikodu yayıyor ve buna inanmaya başlıyordur. Bir süre sonra ise mutlaka yerini başka bir söylenti alıyor ve insanlar bununla ilgilenerek diğer durumu görmezden gelmeye başlıyorlardır.

2. **Yalnızlık/Mutsuzluk** Sema Kaygusuz için mutsuz ve yalnızlaşmış insanların iç dünyalarına ve bu tür karakterlere romanlarında mutlaka yer verdiğini söylemek mümkündür. Bu ruh haline sebep olan etkenlere odaklanmıştır. Karakterlerin çözmeye, unutmaya ve baş etmeye çalıştıkları dertleri tecavüz, ölüm, ebeveyn tarafından terk edilme gibi trajik olaylardan kaynaklanmaktadır. Sonucunda ise mutsuz bir hayat süren, yalnızlık çeken veya iç dünyasına çekilen kişiler olmuşlardır.

Barbarın Kahkahası Barbarın Kahkahası romanında birbirinden farklı karakterler bir motel aracılığı ile bir aradadır. Farklı sebeplerle de olsa mutsuz olan ve sebep olan olayların etkisinden kurtulamayan kişiler vardır. Tecavüz, ölüm, sevgisiz büyüme, öz benliğini kabul ettirememesi ve çaresizlik romandaki karakterlerin üstesinden gelmeye çalıştıkları sorunlardır.

Yüzünde Bir Yer Bese'nin zorlu yaşamı ona mutsuzluk ve suskunluk getirmiştir. Sustukça içine kapanmış ve yalnız bir kadın olmuştur. Bese'nin torunu da babaannesinden ona kalan duyguların etkisi ile bir türlü kendi olamayan, melankolik ruh halleriyle dikkat çeken biri olarak yaşamını sürdürüyordur.

Yere Düşen Dualar Yere Düşen Dualar romanı mutsuz ve yalnız insanların hikayesi gibidir. Romanda göze çarpan tüm karakterler ölümler ve terk edilmelerle yalnızlaşmışlardır ve mutsuz bir şekilde hayata devam etmektedirler. Kutsu Karaca kendini içkiye vermiş hayatına devam edememiştir. Acılarını kimseye unutturmayacak şekilde yaşamına devam etmiştir. Leylan ise yaşananlardan korunmadığı için olanların sebebini öğrenmeye çalışırken kendi dünyasında, neşeden ve özenden uzak bir hayat sürmektedir.

3. **Arayış/Sorgulama** Romanlarda ana karakterlerin arayış içinde oldukları veya içinde buldukları durumu sorguladıkları söylenebilir. Fakat bu arayış veya sorgulama farklı konularda kendini göstermektedir. Kimi zaman gizem unsuru söz konusuysen, kimi zaman inanç veya kendini ve geçmişini anlama çabası söz konusu olmuştur. Yazarın üç romanında da bu temanın izlerini bulabiliriz.

Yüzünde Bir Yer Yüzünde Bir Yer'deki Bese'nin torunu, babaannesinden dolayı Hızır'ın peşindedir. Bese için kutsal bir figür ve hayata tutunmasına aracı olan Hızır, torun için hayal ürünüdür. Babaannesinin dilencileri Hızır zannederek ayrı bir saygı duyduğunu düşündüğünü gün ona şefkatle sarılır ve ona üzülür. Babaannesini kaybettikten sonra ise Hızır'ın gerçekliğini kanıtlama çabası görülür. Bese, Hızır'ı sorgulamıyor, ondan geldiğine inandıklarını olduğu gibi

kabul ediyordur. Fakat bu tavrı torunu için sorgulamaya, arayışa neden olmuştur. Torunu gerektiği zamanda ortaya çıkmadığı için Hızır'a kızgındır ve bu durumu sorguluyordur.

Yere Düşen Dualar Yere Düşen Dualar romanında Leylan, ailesi ile ilgili sorularının cevaplarını aramaktadır. Annesi neden onları terk etmiştir, amcası ansızın neden ölmüştür, babası neden ona böyle davranmaktadır merak eder. Babasından bunların cevabını almak için kendince bir plan yapar. Babasının geçmişinin bir paçasını öğrendiğinde, acılarını gördüğünde ise ilk kez ona karşı merhamet duygusu hissediyor ve geçmiş hesaplaşmasını şimdisini kurabilmek için istediğini vurguluyordur.

Barbarın Kahkahası Motel müşterilerinin, her yere işeyerek huzursuzluğa yol açan kişinin kim olduğunu bulma çabaları ve sorgulamaları hikayedeki karakterlerin ortak öyküsüdür. Her sabah otelin farklı bir yerinde ortaya çıkan çis sorunu kaygıya, öfkeye, nefrete, şüpheyeye, korkuya neden olur ve insanların bastırılmış duyguları ortaya çıkar. Herkes birbirinden şüphe etmeye, bunu yapanın kim olabileceğini bulmaya çalışmaya başlamıştır.